

AFI-rapport 21/2012

Karen-Sofie Pettersen

Med blick for sammenhengen mellom barnehage og skole

Evaluering av Temapraksis – barnehagen som en del av utdanningsløpet

ARBEIDSFORSKNINGSINSTITUTTETS RAPPORTSERIE
THE WORK RESEARCH INSTITUTE'S REPORT SERIES

© Arbeidsforskningsinstituttet 2012
© Work Research Institute
© Forfatter(e)/Author(s)

Det må ikke kopieres fra denne publikasjonen ut over det som er tillatt etter bestemmelsene i "Lov om opphavsrett til åndsverk", "Lov om rett til fotografi" og "Avtale mellom staten og rettighetshavernes organisasjoner om kopiering av opphavsrettslig beskyttet verk i undervisningsvirksomhet".

All rights reserved. This publication or part thereof may not be reproduced in any form without the written permission from the publisher.

ISBN 978-82-7609-320-9

ISSN 0807-0865

Arbeidsforskningsinstituttet AS
Pb. 6954 St. Olavs plass
NO-0130 OSLO

Work Research Institute
P.O.Box 6954 St. Olavs plass
NO-0130 OSLO

Telefon: +47 23 36 92 00
Telefax: +47 22 56 89 18
E-post: afi@afi.no
Webadresse: www.afi.no

Publikasjonen kan bestilles eller lastes ned fra <http://www.afi.no>

ARBEIDSFORSKNINGSINSTITUTTETS RAPPORTSERIE
THE WORK RESEARCH INSTITUTE'S REPORT SERIES

Temaområde

Velferdsstaten organisering

Rapport nr.:

21/2012

Tittel:

Med blikk for sammenhengen mellom barnehage og skole.
Evaluering av Temapraksis – barnehagen som en del av utdanningsløpet

Dato:

Oktober 2012

Forfattere:

Karen-Sofie Pettersen

Antall sider:

29

Resymé:

Rapporten presenterer resultatene fra evalueringen av forsøksprosjektet *Temapraksis - Barnehagen som en del av utdanningsløpet* ved førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Telemark. Målet for prosjektet er å styrke førskolelærerutdanningen som en profesjonsrettet og oppdatert utdanning i forhold til førskolelæreres ansvar og arbeidsoppgaver. I tillegg skal prosjektet bidra til å styrke samarbeidet med praksisfeltet. I evalueringen ses prosjektet som et produkt av de omfattende endringer i barnehagesektoren de siste årene. I løpet av prosjektperioden har profesjonsforståelse og barnehagens rolle i barns opplæringsløp vokst frem som sentrale temaer i prosjektet. Prosjektet har satt fokus på profesjonsforståelse og forståelse av kunnskapsutvikling hos barn, og herunder barnehagens rolle for å legge til rette for helhetlig læring. Prosjektet har også bidratt til å styrke samarbeidet med praksisfeltet og til at å skape felles arenaer for refleksjon over faglig tenkemåter og forståelser.

Emneord:

Førskolelærerutdanning

overgang fra barnehage til skole

opplæringsløp

profesjonsforståelse

Forord

På oppdrag for Kunnskapsdepartementet har Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) utført en følgeevaluering av forsøksprosjektet *Temapraksis- Barnehagen som en del av utdanningsløpet* (Temapraksis) ved førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Telemark (HiT). Målet for prosjektet er å styrke førskolelærerutdanningen som en profesjonsrettet og oppdatert utdanning i forhold til førskolelæreres ansvar og arbeidsoppgaver. I tillegg skal prosjektet bidra til å styrke samarbeidet med praksisfeltet.

Takk til alle som har besvart den nettbaserte undersøkelsen og som gjennom samtaler og kvalitative intervjuer har delt sine erfaringer og vurderinger av Temapraksis med meg. Takk til arbeidsgruppen som ble etablert for prosjektet og som gjennom hele perioden har vist stor interesse for evalueringen. Særlig takk til prosjektleder Karin Hognestad, studieleder Eidbjørg Sandnes Hansson og rådgiver Anne Marie Håseth som på alle måter har lagt til rette for evalueringen. Kari Hognestad har også lest og gitt gode innspill til utkast til sluttrapport.

Takk til Kunnskapsdepartementet som har finansiert prosjektet

Takk til kollega Cecilie Basberg Neumann som utarbeidet et svært godt og solid grunnlag for evalueringen fra AFI's side. Cecilie har deltatt i iverksettingen av evalueringens første fase, gitt konstruktive bidrag underveis og gitt gode tilbakemeldinger på utkast til sluttrapport.

Oslo, desember 2012

Karen-Sofie Pettersen

Innhold

Forord

Sammendrag

1.	Innledning.....	1
1.1.	Rapportens oppbygging.....	1
1.2.	Barnehagen – en sektor i endring.....	1
1.3.	Overgangen fra barnehage til skole.....	3
1.4.	Førskolelærerutdanningen - Utdannelse til en sektor i endring.....	5
1.5.	Førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Telemark.....	6
1.6.	Prosjektet Temapraksis.....	8
2.	Evaluering av Temapraksis	11
2.2.	Design, data og metode.....	11
3.	Fra vektlegging på overgang til økt fokus på barns læring.....	15
3.1.	Studentenes vurdering av Temapraksis – en avmålt forelskelse.....	15
3.2.	Kunnskap om overgang, handlingskompetanse på samarbeid mellom institusjonene og fokus en på barns læring.....	20
3.3.	Oppsummering	23
4.	Temapraksis og praksisfeltet.....	24
4.1.	Praksisfeltet om overgang og læring	24
4.2.	Praksisfeltet om Temapraksis	25
4.3.	Oppsummering	26
5.	Oppsummering.....	27
	Litteratur.....	29

Sammendrag

På oppdrag for Kunnskapsdepartementet har Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) utført en følgeevaluering av forsøksprosjektet *Temapraksis- Barnehagen som en del av utdanningsløpet* (Temapraksis) ved førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Telemark (HiT). Det faglige arbeidet i Temapraksis er organisert som et prosjekt som går over tre uker i siste semester ved utdanningens andre årstrinn. I disse tre ukene er studentene blant annet ute i praksis i både grunnskole og barnehage for å studere sammenhengen mellom, og overgangen fra barnehage til skole og barns helhetlige opplæringsløp. Denne praksisperioden erstatter rammeplanens krav om 1-2 ukers praksis i grunnskolen. Målet for prosjektet er å styrke førskolelærerutdanningen som en profesjonsrettet og oppdatert utdanningen i forhold til førskolelæreres ansvar og arbeidsoppgaver. I tillegg til dette skal prosjektet bidra til å styrke samarbeidet praksisfeltet.

Evalueringen bygger på et design som har ivaretatt de formative og prosessuelle aspektene i arbeidet med Temapraksis. Denne sluttrapporten bygger på tre typer data om prosjektet; intervjudata, kvantitativ spørreundersøkelser og feltbesøk. Analyse av disse data gir en utdypende beskrivelse av Temapraksis, kunnskapsgrunnlaget som prosjektet trekker veksler på, målsettinger og hvorvidt målsettingene blir oppfylt.

I arbeidet med evalueringen av prosjektet blir det lagt vekt på at Temapraksis må ses som noe mer enn et isolert prosjekt ved førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Telemark. Prosjektet kan forstås som et produkt av de omfattende endringer som vi har vært vitne til i barnehagesektoren de siste årene. Disse endringene har påvirket kravene til de som jobber i sektoren. Utviklingen i sektoren har satt søkelys på førskolelærerutdanningens innhold og oppbygging. Prosjektet må også ses i lys av barns roller og muligheter i det moderne samfunn. Forsøksordningen er en måte å tilpasse utdanningen for å gjøre førskolelærer godt skodd til å møte og å håndtere endringene barnehagesektoren og de kravene som det moderne samfunn stiller til barn.

Små justeringer av både innhold og organisering av Temapraksis har bidratt til å gi studentene økt handlingskompetanse på overgangen mellom barnehage og skole, økt faglig kompetanse på betydningen av helheten i barns opplæringsløp og økt praktisk pedagogisk kompetanse som profesjonelle bidragsytere og aktive aktører i samarbeid mellom institusjonene.

I løpet av prosjektperioden har profesjonsforståelse og barnehagens rolle i barns opplæringsløp vokst frem som sentrale temaer i prosjektet. Prosjektets søkelys har vært rettet mot studentenes profesjonsforståelse og forståelse av kunnskapsutvikling hos barn, og herunder barnehagens rolle for

å legge til rette for helhetlig læring. Evalueringen viser at det gjennom prosjektet har vært et økende fokus på barns læring og på barnehagen som en del av utdanningsløpet.

Organiseringen av prosjektet, med to dagers intensiv praksis hvor studentene både skal fokusere på enkeltfag og gjennomføre intervjuer, fordrer god informasjon fra høgskolens side til praksisfeltet. Fra praksisfeltets side fordrer et slikt opplegg gode forberedelser og tilrettelegging. Evalueringen viser at praksisfeltet vurderer prosjekts temaer som svært viktig. Prosjektet har i så måte bidratt til å styrke samarbeidet med praksisfeltet og til at å skape arenaer for refleksjon over faglig tenkemåter og forståelser.

1. Innledning

På oppdrag for Kunnskapsdepartementet har Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) utført en følgeevaluering av forsøksprosjektet *Temapraksis- Barnehagen som en del av utdanningsløpet* ved førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Telemark (HiT). I denne rapporten vil jeg bruke betegnelsen Temapraksis som betegnelse for forsøksprosjektet. Bakgrunnen for prosjektet er endringen i opplæringsloven fra 2008 som medførte at førskolelærere ikke kan undervise i grunnskolen uten tilleggsutdanning. Det faglige arbeidet i Temapraksis er organisert som et prosjekt som går over tre uker i siste semester ved andre årstrinn av førskolelærerutdanningen. I disse tre ukene er studentene blant annet ute i praksis i både grunnskole og barnehage for å studere sammenhengen mellom, og overgangen fra barnehage til skole, og barns helhetlige opplæringsløp. Denne praksisperioden erstatter rammeplanens krav om 1-2 ukers praksis i grunnskolen. Målet for prosjektet er å styrke førskolelærerutdanningen i retning av at den blir mer profesjonsrettet og oppdatert i forhold til førskolelæreres ansvar og arbeidsoppgaver.

Denne rapporten presenterer og oppsummerer funnene fra en evaluering av Temapraksis. Rapporten gir en utdypende beskrivelse av prosjektet, bakgrunn, de organisatoriske rammene, kunnskapsgrunnlaget som prosjektet trekker veksler på, målsettinger og hvorvidt målsettingene blir oppfylt.

1.1. Rapportens oppbygging

I dette kapitlet presenteres bakgrunnen for prosjektet Temapraksis. Her blir det lagt vekt på å se prosjektet i lys av de omfattende endringer som barnehagesektoren har vært gjennom de siste årene. I kapittel to presenteres det metodiske grunnlaget for evalueringen med vekt på design, data og metode. I kapittel tre blir det kastet lys over studentenes opplevelse, forståelse og vurdering av Temapraksis med særlig fokus på om prosjektet har greid å nå prosjektets målsettinger. Fagmiljøet ved høgskolen i Telemark ønsket å bruke prosjektet til å styrke relasjonen til praksisfeltet. I kapittel fire ser vi nærmere på hvorvidt dette målet er oppnådd. I kapittel fem blir funnene i evalueringen sammenfattet.

1.2. Barnehagen – en sektor i endring

Barnehagesektoren har de siste årene vært gjennom store endringer med sterkt vekst i antall barnehageplasser, innføring av maksimalpris for foreldrebetaling, rett til barnehageplass og økt oppmerksomhet på kvalitet og innhold. Fra å være et avgrenset tilbud har barnehage i løpet av få tiår blitt et universelt velferdsgode (Gulbrandsen 2007, St.meld. 41 (2008-2009)). Ved utgangen av 2011

hadde nærmere 90 prosent av alle landets barn i alderen 1-5 år plass i barnehage. Barnehage er dermed en sentral arena for flertallet av norske barns hverdagsliv og barnehagen har et stort medansvar for at barn får en trygg og god oppvekst.

Barnehagenes samfunnsmandat er knyttet til barns behov for lek og omsorg i et her- og- nå perspektiv og er samtidig orientering mot livslang læring. Det siste innebærer at barnehagen inngår som en del av kommunens oppvekstsektor (St.meld. nr. 41 (2008-2001)). Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barns behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling (barnehageloven § 1). Barnehagen skal i følge Rammeplan for barnehage både være en pedagogisk virksomhet og et velferdstilbud for småbarnsforeldre.

I større grad enn tidligere ses barnehagene som en del av utdanningssystemet, herunder en del av livslang læring. I forvaltningen av barnehagesektoren kommer dette til uttrykk ved at sektoren i 2005 ble en del av det samlede utdanningsløpet ved at ansvaret for de ble overført til Kunnskapsdepartement.¹ Tydeliggjøringen av barnehagen som en del av livslang læring har ført til en dreining mot å se barnehagens rolle i forhold til barns utvikling med et sterkere fokus på læring og hvilken rolle barnehagen har i livslang læring. I noen etablerte fagmiljøer har det vært en skepsis mot denne dreiningen (NOU 2010:8, s 85). Her blir det pekt på at dreiningen innebærer økt fokus på utvikling og målbare ferdigheter, og at dette går på bekostning av her- og- nå perspektivet i barnehagen. Kritikerne mener at dette underminerer barnehagens egenart som et helhetlig pedagogisk tilbud for barn med fokus på deres egne interesser og behov. De uttrykker også bekymring for at fokus på målbare resultater, og tester, vil gi en instrumentell tilnærming på bekostning av lek for lekens egen skyld og utfoldelse av kreativitet og omsorg.

Utviklingen i barnehagesektoren har betydning for hvilke krav som stiller til de som jobber i barnehager (Gulbrandsen 2007). Som Østrem m.fl. (2009) peker på forventer foreldre og samfunnet for øvrig at barnehagen til enhver tid har kompetanse for sin virksomhet. Forventingene til kompetansen vil imidlertid variere med oppfatninger om hva barnehage er og har behov for, og oppfatninger om hvilke oppgaver barnehagene skal løse. I følge barnehageloven skal barnehagens daglige leder ha utdanning som førskolelærer eller annen høgskoleutdanning som gir faglig og pedagogisk kompetanse. Pedagogiske ledere skal ha utdanning som førskolelærere, eventuelt annen treårig pedagogisk utdanning på høgskolenivå med videreutdanning i barnehagepedagogikk.²

---

¹ For å styrke arbeidet med kvalitetsutvikling i barnehagesektoren ble en del av ansvaret for sektoren overført fra Kunnskapsdepartementet til Utdanningsdirektoratet i januar 2012.

² For både pedagogisk leder og daglig leder har Kunnskapsdepartementet gjennom forskrift åpnet for dispensasjon fra utdanningskravet.

1.3. Overgangen fra barnehage til skole

En av målsettingene i prosjektet Temapraksis er å øke studentenes handlingskompetanse på feltet overgang og samarbeid mellom barnehage og skole. Denne målsettingen kan ses i lys av en økende interesse for å etablere gode overgangsordninger for barn som går fra barnehage til skole. Overgangene beskrives om gode når barnet mestrer overganger og kommer styrket gjennom dem (jf veileder *Fra eldst til yngst* 2008). Som det vises til i Brennaudvalgets utredning (NOU 2010:8) om det pedagogiske tilbudet til førskolebarn opplever det store flertall av barn denne overgangen som uproblematisk og gjerne som en positiv opplevelse som de vokser på. Utvalget viser til at for barn som begynner på skolen sammen med minst én venn og som blir godt mottatt fra andre elever ved skolen, blant annet gjennom fadderordningen, er overgangen som lite problematisk.

Samtidig peker utvalget på forskning som viser at overgang fra barnehage til skole kan være krevende for barn. Overgangsprosesser er sårbare fordi det medfører endrede forventninger og krav. Utfordringene for barn som begynner på skolen er gjerne knyttet til at de opplever fravær av kontinuitet mellom barnehage og skole og har problemer med å orientere seg mot nytt fysisk miljø, nye voksne, nye atferdskrav og andre omgivelser. Skolesamfunnet er mer komplekst og i dette samfunnet er ikke lek den primære arena for læring. Brennaudvalget beskriver forskjellen mellom skole og barnehage slik:

På skolen er det færre voksne, og barnet får dermed mindre personlig oppmerksomhet og mindre interaksjon med voksne enn det som var tilfelle i barnehagen. På skolen kan barnet i mindre grad styre tiden sin selv, og møter nye former for kunnskapskrav og nye former for utfordringer. På mange måter blir det en ny tilværelse med økte krav og redusert støtte (NOU 2010:8:s.97)

Barns sosiale ferdigheter, og særlig sosial kompetanse, blir ofte trukket frem som viktige elementer i overgangen mellom barnehage skole. Brennaudvalgets legger til grunn en bred og relasjonell forståelse av begrepet sosial kompetanse med henvisning til Terje Ogdens definisjon:

Sosial kompetanse er en kunnskap, ferdigheter og holdninger som gjør det mulig å etablere og vedlikeholde sosiale relasjoner. Sosial kompetanse handler om å mestre samspill med andre, og dette innebærer både verbal og nonverbal atferd.

- *Empati – leve seg inn i og å vise omtanke for andre menneskers følelser*
- *Selvkontroll – regulere følelser, vente på tur, inngå kompromiss*
- *Selvhevdelse – presentere seg, kunne si sin mening*
- *Ansvarlighet – hold avtaler og forpliktelser, vise respekt for eiendeler og arbeid*

(Ogden 2009)

For barn innebærer overgangen fra barnehage til skole endringer i hva som forventes av dem og hva de kan forvente av sine omgivelser. Overgangen fordrer høy grad av indre kontroll og strukturering. Med hjelp av Michel Foucault's maktteorier kan vi si at overgangen er en prosess som uttrykker det moderne samfunns krav til disiplinering av kroppen. (Foucault 1975). Dette er en form for disiplinering som ikke kommer til uttrykk gjennom vold eller andre former for fysisk maktbruk, men den fordrer en høy grad av indre kontroll og strukturering. Målet er at individet, i dette tilfelle barnet, skal bli sin egen disiplinerende instans. Som Foucault peker på er tid og rom viktige dimensjoner i denne formen for disiplinering.

Overgangen fra barnehage til skole som en moderne disiplineringsprosess kan også leses inn i prosjektet *Barnehage + Skole = Sant*, som pågikk i fem kommuner i Rogaland og i Hordaland i perioden 2004-2006. Hensikten med prosjektet var å styrke samhandlingen mellom barnehage og skole gjennom utvikling og utprøving av modeller, tiltak og arbeidsformer for å få større kontinuitet og mer kraft i det pedagogiske arbeidet for barn i aldersfasen 4-8 år. Her blir kravene som stilles til barn i overgangen mellom barnehage og skole beskrevet på denne måten:

Oppsummert kan vi si at denne robustheten som barnet trenger, handler om sosial kompetanse, et positivt selvbilde, tro på egne krefter og evne til å løse problemer, det å forstå, eller å ha fått en forståelse for, reglene og den sosiale interaksjonen i skolen, men også det å være trygg for at "*Det er ok å ikke vite*", og at det å vite hva en kan gjøre når en ikke vet (Rapport, Fylkeskommunen i Rogaland 2006)

For enkelte barn, og særlig barn med særskilte behov, kan en overgang til en hverdag som fordrer en høy grad av sosial kompetanse, indre kontroll og strukturering være vanskelig. Vanskelige overgangen spiller inn på trivsel og kan være til hinder for senere læring (Brostrøm 2001, Kagan and Neumann 1999).

For det enkelte barn kan overgangen fra barnehage til skole ses i lys av disiplinering med fokus på sosial kompetanse, kontroll og rolleendring. En annen måte å gripe denne overgangen på er å fokusere på styringspraksiser som overgangen involverer, og å se på hvordan styringspraksisen blir formet i møte mellom politikk og byråkrati. Som det ble vist i prosjektet *Fra barnehage til skole* handler overgangen også om samhandling mellom ulike institusjoner og på ulike nivåer. I offentlige dokumenter og i prosjektnotater pekes det ofte på behovet for bedre samhandling og mer glidende overganger. Fellesnevneren for skole og barnehage er likeverd, omsorg, kvalitet og opplæring. På samme tid har skole og barnehage ulike styringskulturer som kommer til uttrykk gjennom ulike mandat og læringskulturer. Barns overgang fra barnehage til skole utfordres derfor også av samhandling og kontinuitet mellom ulike styringskulturer.

I 2008 utarbeidet Kunnskapsdepartementet veilederen *Fra eldst til yngst* som gir retningslinjer og anbefalinger i arbeidet med å sikre gode overganger fra barnehage til skole. Samarbeidet er videre omtalt i både Rammeplan for barnehager og Prinsipper for opplæring i lærerplanverket. Videre gir barnehageloven og opplæringsloven bestemmelser som gir kommunene adgang til å etablere felles samarbeidsutvalg for kommunal barnehage og skole. Brennautvalget vurderer imidlertid at regelverket for samarbeidet mellom barnehage og skole er uklart og uttrykker bekymring over forskning som viser at skolesektoren synes å være mindre interessert i dette samarbeidet enn barnehagesektoren (NOU 2010:8, 104). På bakgrunn av dette anbefaler utvalget at myndighetene i sterkere grad forankrer dette samarbeidet i barnehageloven og i opplæringsloven. Som evalueringen viser har variasjonene i hvordan kommuner, barnehager og skoler samarbeider om overgang vært et tema som har engasjert studentene i Prosjektet Temapraksis.

Økt oppmerksomhet på læring og læringsinnhold er en viktig faktor som inngår i styringen av barnehagesektoren. Dette innebærer at overgang må ses i lys av økt fokus på sammenheng og progresjon i barnehagens læringsinnhold (Østrem m.fl. 2009). Et stort flertall av alle landets barnehager har skoleforberedende tiltak for femåringene (Winsvold og Gudbrandsen 2009, Rambøll 2010). I 2010 kartla Rambøll det pedagogiske innholdet i disse tiltakene. Kartleggingen viser blant annet at skoleforberedende aktiviteter er godt forankret i barnehagene og at barnehagene har stort lokalt handlingsrom for å bestemme innholdet i slike tiltak (Rambøll 2010). Videre viser kartleggingen at barnehagene forstår skoleforberedelser som at "barna lærer og utvikler en kombinasjon av sosiale, språklige og praktiske ferdigheter" (Rambøll 2010, s. 6, se også NOU 2010:8, s. 102).

1.4. Førskolelærerutdanningen - Utdannelse til en sektor i endring

I tillegg til utviklingen innen barnehagesektoren kan prosjektet Temapraksis også ses i lys av innholdet i selve førskolelærerutdanningen. De siste års endringer i barnehagesektoren har hatt betydning for organiseringen av og innholdet i førskolelærerutdanningen. Lovfestet rett til barnehageplass har ført til økt behov for førskolelærer og ansatte med annen kompetanse (Gulbrandsen 2007). I tillegg til å beholde utdannede førskolelærere i sektoren, har søkelyset være rettet mot rekruttering til førskolelærerutdanningene. Full barnehagedekning og rett til barnehageplass innebærer at barnehagene må forholde seg til ulike barn med ulik bakgrunn, noe som igjen legger føringer for utdanningen. Samfunnets forventinger til utdanningen, og herunder barnehagens rolle i et utdanningsløp og fokus på å utjevne sosiale ulikheter, har betydning for hvordan man organiserer innholdet i førskolelærerutdanningen.

I 1980 ble førskolelærerutdanningen en treårig høgskoleutdanning med artium som opptakskrav og felles studieplan. Dagens førskolelærerutdanning blir forstått som en forskningsbasert profesjons-

utdanning. Med henvisning til Rammeplanen for førskolelærerutdanningen gjør NOKUT (2010) rede for hva dette innebærer:

En forskningsbasert profesjonsutdanning hviler på en vitenskapelig grunn og "er basert på det fremste innen forskning, faglig utviklingsarbeid og erfaringskunnskap". En profesjonsbasert utdanning skal kvalifisere for virksomhet som krever mangfoldig og relevant yrkeskunnskap: faglig kompetanse, didaktisk kompetanse, sosial kompetanse, endrings- og utviklingskompetanse og yrkesetisk kompetanse (NOKUT 2010: Delrapport 1, s.23)

Som vist i NOKUTS evaluering av førskolelærerutdanningen skiller Norge og Norden seg fra andre europeiske land ved krav om profesjonsutdanning for arbeid med førskolebarn generelt. Dette er en utdanningsmodell som tar "utgangspunkt i en helhetstenking om barns læring og oppfatninger om at små barns læring inngår i en livslang læring. I det ligger det at også små barn 1-3 år, har rett til pedagogisk tilbud og profesjonelle lærere med akademisk bakgrunn" (NOKUT 2010, Evaluering av førskolelærerutdanningen, Del 1, s. 17). Med henvisning til John Bennett (2008) pekes det i evalueringen på at behovet for økt fokus på barn i alderen 0-3 år for å oppheve dikotomien mellom omsorg og læring og barnehagenes rolle som redskap for å oppheve barnefattigdom.

I St.m. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen* blir det pekt på behovet for et godt samarbeid mellom førskolelærerutdanningen og barnehagene for å sikre at utdanningen har nærhet til praksis og at studentene opplever sammenheng mellom teori og praksis i studiet. En kartlegging av praksisopplæringen i lærerutdanningene fra 2007 viste at dialog mellom utdanning og praksis, kvalifiserte og motiverte øvingslærere, særlig med formell kompetanse, er viktige suksesskriterier for god praksis (Rambøll Management 2007). De siste årene har Kunnskapsdepartementet gjennom ulike virkemidler styrket samarbeidet mellom lærerutdanning og barnehage/skoleeier for å strukturere eksisterende samarbeid og for å utvikle lokalt- og regionalt tilpassede modeller for samarbeid der lærerutdanningene og barnehage/skoleeier deltar som likeverdige partnere.

1.5. Førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Telemark

En måte å forstå og å vurdere Temapraksis er å se det i lys av de faglige og organisatoriske rammene som førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Telemark representere. Jeg vil derfor kort presentere høgskolen og førskolelærerutdanningen ved høgskolen. Høgskolen i Telemark (HiT) ble etablert i 1994. Høgskolen er et produkt av høgskolereformen ved at Telemark distriktshøgskole, Telemark ingeniørhøgskole, Telemark lærerhøgskole og Telemark sykepleiehøgskole ble slått sammen. Med 5 500 studenter, 600 tilsatte og rundt 160 ulike studietilbud er HiT landets fjerde største av de statlige høgskolene.

Høgskolen har en flercampusmodell med fem faste studiesteder: Bø, Porsgrunn, Notodden, Drammen og Rauland. Høgskolens fellesadministrasjon ligger i Porsgrunn. Institusjonen har som mål å oppnå universitetsstatus i 2016. Denne målsettingen er fremtredende i institusjonens styringsdokumenter, blant annet i høgskolens strategiske plan 2010-2014.

Høgskolen i Telemark har en lang og bred tradisjon med å tilby førskolelærerutdanning. Utdanningen ble etablert så tidlig som i 1972. Sammen med de andre utdanningene ved Avdeling for estetiske fag, folkekultur og lærerutdanning er førskolelærerutdanningen i dag lagt under Institutt for lærerutdanningsfag, Institutt for pedagogikk og Institutt for forming og formgivning.

Per i dag tilbyr høgskolen flere varianter av førskolelærerutdanning, i tillegg til et bredt spekter av etter- og videreutdanninger for førskolelærere. Den ordinære treårige heltidsutdanningen gjennomføres på Notodden, Porsgrunn og i Drammen. Den fireårige nett- og samlingsbaserte utdanningen har samlinger på Notodden. I perioden 2009 til 2013 tilbyr HiT deltidsstudium i førskolelærerutdanning i Drammen. I samme periode tilbys også Arbeidsplassbasert førskolelærerutdanning (ABf) i Hokksund i Buskerud, og i 2010 ble det etablert en ABf-utdanning i Drammen.³ Til sammen er det registrert rundt 700 studenter ved førskolelærerutdanningen ved HiT.

Både de mange ulike varianter av førskolelærerutdanningen (heltid, deltid, nett- og samlingsbasert, ABf), og flercampusmodellen med geografisk spredning av studiesteder tilsier at det er flere utfordringer knyttet til å organisere studietilbudet. I høgskolens selvevaluering til NOKUT- evalueringen blir det pekt på både fordeler og utfordringer ved at førskolelærerutdanningen er organisert som en flercampusmodell (NOKUT 2010, s. 100). Flercampusmodellen gir et bredt rekrutteringsgrunnlag og mange faglærer som arbeider i det enkelte fag. Utfordringene er knyttet til organiseringen hvor en skal håndtere lange avstander mellom studiestedene. I selvevalueringen blir vist til at modellen er ressurskrevende og at "det er vanskelig å finne tid til samhandling mellom faglærer som er fordelt på ulike studiesteder. En tydelig konsekvens av modellen er at enkelte av fagmiljøer er for små, og at faglærere mangler felles møteplasser" (ibid.). Disse utfordringene har også blitt løftet fram i evalueringen i av prosjektet Temapraksis, som vi skal komme nærmere inn på under.

Prosjekt Temapraksis må videre ses i lys av den faglige profilen som førskolelærerutdanningen ved HiT er tuftet på. I selvevalueringen til NOKUT legger fagmiljøet ved HiT vekt på en god profesjonsutdanning, og særlig pedagogikkfagets ansvar for å løfte profesjonstenkingen i utdanningen (NOKUT

---

³ ABf er deltidsstudium for assistenter/barne- og ungdomsarbeidere som arbeider i barnehage. Studiet tilbys i samarbeid utdanningsinstitusjonene og arbeidsgiverne. Ved siden av samlinger på høgskolen og nettbaserte studier trekkes arbeidsplassen inn som en læringsarena som er en god kopleing mellom teori og praksis.

2010, Del 2, s. 102). En profesjonsbasert førskolelærerutdanning kjennetegnes av at fagene danner en helhet.

Helheten i utdanningen skal bidra til at studentenes utvikling innenfor rammeplanens fem kompetanseområder og gi studenter en faglig bredde som gjør dem i stand til å innfri de krav rammeplanen for barnehagen stiller. Høgskolen mener at en god utdyping bør ha helhet, sammenheng og bredde i sitt obligatoriske fagtilbud og i fordypningsfagene (ibid.). Førskolelærerutdanningens profil er bredde både i fagutvalg og i valgfrie fordypningsfag (fra NOKUT 2010, Evaluering av førskolelærerutdanningen, Del 2, s. 98).

I møter med arbeidsgruppa for Temapraksis har både den profesjonsbaserte forankringen og forholdet mellom pedagogikkfaget og andre fagområder blitt understreket gjentatte ganger. Dette har særlig blitt diskutert i møter i arbeidsgruppen hvor man har oppsummert erfaringene med Temapraksis. Formålet med disse møtene har vært å oppsummere erfaringer underveis på de ulike studiestedene og å kartlegge justeringer som må gjøres underveis. "Vi håper og ser at studentene tenker som førskolelærere" er en gjengs kommentar under disse møtene. Her blir det også lagt vekt på å se prosjektet Temapraksis som et bidrag til profesjonsdanning og til den kunnskapsmessige helheten som høgskolen tilbyr sine førskolelærerstudenter.

1.6. Prosjektet Temapraksis - barnehagen som en del av utdanningsløpet

I 2008 ble § 14-2 i forskriftene til opplæringsloven endret til at slik at førskolelærere uten tilleggsutdanning ikke lenger kunne undervise i grunnskolen. På bakgrunn av denne endringen reiste fagmiljøet ved førskolelærerutdanningen ved HiT spørsmål om hvorvidt det var formålstjenlig å legge to ukers praksis i grunnskolen, slik rammeplanen krever. En slik praksisperiode i grunnskolen bør være grunnet på et gjennomtenkt formål, mente HiT. Våren 2009 søkte HiT Kunnskapsdepartementet om dispensasjon fra rammeplanens krav om to ukers veiledet grunnskolepraksis ved å få godkjent en treårig forsøksordning hvor studenter er ute i praksisfeltet for å studere sammenhengen mellom og overgangen fra barnehage til grunnskole. Forsøksordningen ble formet som et prosjekt med tittelen *Sammenheng/overgangen barnehage skole* som skulle erstatte den ordinære grunnskolepraksisen som går over to uker. I det andre prosjektåret endret prosjektet tittel til *Samarbeid/sammenheng barnehage skole*. I det siste prosjektåret ble tittelen endret til *Barnehagen som en del av utdanningsløpet*. Som jeg diskuterer under viser disse tittelendringene til endringer i prosjektets fokus. De er et resultat av beviste valg foretatt i prosjektets arbeidsgruppe for å styrke fokus på barns læring og barnehagens rolle i utdanningsløpet.

Det ble knyttet til tre målsettinger til prosjektet

1. Økt handlingskompetanse på feltet overgang barnehage-skole
2. Økt faglig kompetanse på betydningen av helheten i barns opplæringsløp
3. Praktisk pedagogisk kompetanse som profesjonell bidragsyter og aktive aktører i samarbeidet mellom institusjonene.

I prosjektet ble praksisperioden tenkt som et ledd i en sensitivering, bevisstgjøring og refleksjon overfor skolen som den arenaen som barnets skal over i, og som barnehagen kan bidra til å forberede barnet overfor, både med hensyn til krav og ønsker om sosiale ferdigheter og bevissthet om faglig orientering. I søknaden ble det også vist til behovet for å styrke det faglige fokuset på samarbeid og sammenhengen mellom barnehage og skole i utdanningen og ønske om en sterkere kobling mellom teorifagene og praksis. HiT ønske om å bruke prosjektet til å styrke samarbeidet med praksis må ses i lys av utdanningsmyndighetenes adressering av utfordringer i samarbeidet mellom praksis og utdanning (som beskrevet i forrige avsnitt). Prosjektet er et produkt av fagmiljøets sterke fokus på hvordan praksiserfaringer og vitenskapelige forståelser og tenkemåter skal være i dialog med hverandre, og å skape gode arenaer for sammenhengen mellom fag og praksis.

Kunnskapsdepartementet vurderte søknaden om dispensasjon ut fra rent faglige kriterier og ut fra det handlingsrommet som loven gir. Med grunnlag i Lov om høyskoler § 1-2(4) om tidsavgrensede og organisatoriske forsøk innvilget Kunnskapsdepartementet HiT dispensasjon fra rammeplanen fra studiestart høsten 2010 til studieslutt sommeren 2012.

Det faglige arbeidet med Temapraksis har blitt organisert som et tre ukers studentprosjekt seint i vårsemesteret i andre årstrinn i utdanningen. I dette studieåret er undervisningen rettet mot temaene lek, læring og sosial samspill. Teamene preger undervisningen i de ulike fagene og skal bidra til å gi studentens forståelse av barnehagens og grunnskolens ulike oppgaver. Fra 2011 omfattet prosjektet også studentene ved tredje årstrinn på nett og samlingsbasert førskolelærerutdanning (nflu). Fra 2012 inngikk studentene ved tredje årstrinn på den Arbeidsplassbaserte førskolelærerutdanningen (ABf) i prosjektet.

I likhet med de andre praksisperiodene i utdanningen er også Temapraksis obligatorisk og blir avsluttet med vurdering til bestått eller ikke bestått. Vurderingsgrunnlaget er prosjektrapporten som studentene skriver i løpet av prosjektperioden samt studentenes avsluttende presentasjon på slutten av praksisperioden.

Rammebetingelser for samarbeid og sammenhenger mellom barnehage og skole, regelverk, forutsetninger for god sammenheng og gode overganger for barnet, kunnskapsutvikling, faglig forankring og skolen og barnehagen som samfunnsarenaer har vært temaer som har blitt løftet frem i prosjektet. Fra 2011 ble prosjektet tettere knyttet til metodeopplæringen i førskolelærerutdanningen, noe som medførte at prosjekt også har satt lys på intervju som metode. Fra og med andre året i prosjektperioden har intervju som metode vært tema i det obligatoriske refleksjonsnotatet som studentene skulle levere på bakgrunn av praksisperioden.

Under hele prosjektperioden har Temapraksis lagt vekt på høy grad av studentaktivitet og det har også vært benyttet ekstern ekspertise på plenumsmøtene ved høgskolen. Høgskolens ønske om å styrke samarbeidet mellom førskolelærerutdanningen og barnehage/skole gjennom prosjektet førte videre til at det ble lagt vekt på en nær og tett samhandling med praksisskoler og praksisbarnehager. I den første prosjektuka har skoler og barnehager som tar i mot studenter i praksis blitt invitert til plenumssamling ved høgskolen der de har blitt informert om prosjektet.

Til prosjektet ble det opprettet en arbeidsgruppe med en prosjektleder som har ansvar for prosjektet. Det har vært en målsetting at alle studiesteder, alle utdanningsløp og alle fag skulle være representert i arbeidsgruppen. Med et slikt organisatorisk grep ønsket man å integrere alle fagområder og alle studiestedene i styringen av prosjektet, og særlig å unngå at dette ble et prosjekt kun knyttet til pedagogikk. I løpet av prosjektperioden over tre år har det vært 17 møter i arbeidsgruppa.

2. Evaluering av Temapraksis

Ved inngangen av 2010 fikk Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) av Utdanningsdepartementet ved Universitets- og høyskoleavdelingen i oppdrag å foreta en forskningsbasert evaluering av Temapraksis. Evalueringens mål er å gi en *grundig og helhetlig* vurdering av prosjektet Temapraksis. Evalueringen har både et formativt og et summativt element (Dehar 1993, Almås 1991). Det formative elementet kommer til uttrykk ved at evalueringen har hatt løpende fokus på prosjektorganisering og prosjektets evne til refleksjon over egen virksomhet, endring og hvis nødvendig, iverksetting av korrigerende tiltak. Evalueringen har aktivt fulgt Temapraksis under hele prosjektperioden, det vil si at den ble påbegynt 2010 og sluttført i 2012.

Det summative elementet har kommet til uttrykk ved at evalueringen har satt søkelys på prosjektets måloppnåelse. Her er hovedformålet å konkludere hvorvidt prosjektets organisering og arbeidsform faktisk har ført til de ønskede resultater og måloppnåelse. Dette innebærer at evalueringen har satt søkelys på om studentene ved førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Telemark gjennom Temapraksis får økt handlingskompetanse på feltet overgang barnehage-skole, økt faglig kompetanse på betydningen av helheten i barns opplæringsløp og om Temapraksis bidrar til en praktisk pedagogisk kompetanse som profesjonell bidragsyter og aktive aktører i samarbeidet mellom barnehage og skole.

2.1. Design, data og metode

I evalueringen har jeg benyttet et design som ivaretar de formative og prosessuelle aspektene i arbeidet med Temapraksis. Dette er en form for evaluering som innebærer aktivt læring og refleksjon i praksisfeltet slik at aktørene utvikler et mer bevisst forhold til egen situasjon og praksis. En slik tilnærming bygger på en forskningsform hvor forskeren spiller to roller – delvis som en aktiv fasilitator i utviklingsprosessen og delvis som en observant analytiker som fanger opp lokal kunnskap, analyserer den og genererer ny kunnskap og å skissere mulige veivalg i arbeidet videre med prosjektet. En slik tilnærming har åpnet for å gi fortløpende innspill som kan virke som korrektiv for utvikling og eventuell kursendring i prosjektet.

Evalueringsrapporten bygger på tre typer data; intervjudata, kvantitativ spørreundersøkelser og feltbesøk. Våren 2010 og 2012 ble det ved alle tre studiestedene (Notodden, Drammen og Porsgrunn) gjennomført gruppeintervjuer med et utvalg førskolelærerstudenter kort tid etter at de hadde gjennomført Temapraksis. Tema for intervjuene var studentenes erfaringer, refleksjoner og vurderinger av Temapraksis.

Materialet består videre av data innhentet gjennom deltakelse i møter i arbeidsgruppa og i plenumssamlinger ved alle tre studiestedene. I alle tre prosjektperiodene har jeg deltatt på den innledende plenumssamlingen hvor studentene blir informert om Temapraksis og hva som forventes av studentene. I disse samlingene har jeg også fått anledning til å informere om evalueringen av prosjektet og oppfordret studentene til å besvare den nettbaserte undersøkelsen på slutten av prosjektperioden. I løpet av prosjektperioden har jeg deltatt i fem møter i arbeidsgruppa. Det er særlig i disse at det formative elementet av evalueringen har vært fremtredende. Møtene har vært en arena for utveksling av erfaringer og refleksjon og møtene ble ofte munnet ut i kursendringer og justeringer av prosjektet. I møtene som har vært i etterkant av hver prosjektperiode har jeg presentert resultatene fra den nettbaserte spørreundersøkelsen blant studentene. Arbeidsgruppen har gitt meg tilbakemelding om at dette har vært svært nyttig for styringen av prosjektet og også for å stadfeste noen av inntrykkene man har hatt gjennom prosjektperioden. Et av medlemmene i arbeidsgruppa sa dette på følgende måte:

Evalueringen har vært veldig nyttig å ha med oss. Den har vist at de inntrykkene vi har hatt har vært til å stole på og at vi er på rett vei.

Data ble også innhentet gjennom en nettbasert undersøkelse, questback, til alle studenter som har gjennomført Temapraksis. Spørsmålene har med få unntak vært likelydende over de tre periodene man har gjennomført Temapraksis. Unntaket gjaldt undersøkelsen i 2011 hvor studentene ved Notodden hadde et annet opplegg for tilbakemelding på prosjektoppgaven enn ved de to andre studiestedene. Den nettbaserte undersøkelsen til studentene ble lagt ut på Fronter, og den tre ukers prosjektperioden ble avsluttet med at studentene på hvert studiested ble bedt om å besvare undersøkelsen.⁴ Denne fremgangsmåten sikret en svarprosent som kan karakteriseres som god. De nettbaserte undersøkelsene gir til sammen et godt grunnlag for å sammenligne resultatene både mellom studiekullene og på tvers av studiestedene.

I analysen har det til en viss grad vært en utfordring å skille data om prosjektets måloppnåelse fra data som handler om andre sider ved Temapraksis. Å være student innebærer blant annet å forholde seg til arbeidskrav og noen klare definerte rammer. Flere av svarene på den nettbaserte undersøkelsen og også i de kvalitative gruppeintervjuene, kan leses som uttrykk for at studentene opplevde at praksis generelt var arbeidskrevende og intensivt. I stedet for å svare på spørsmålene benyttet studentene anledningen til å uttrykke misnøye over andre sider ved Temapraksis som faller utenfor de problemstillingene som var i fokus for evalueringen. I følge disse var det for mye å gjøre,

---

⁴ Fronter er en læringsplattform som blir benyttet av flere høgskoler og universiteter i Norge. Plattformen består av en rekke verktøy for samarbeid og læring på internett (<http://no.fronter.info/>)

høgskolen ga for uklare beskjeder om hva som skulle gjøres, gruppearbeidet ble for krevende og det var vanskelig å skrive et notat. I analysen har jeg forsøkt å se bort fra tilbakemeldinger som uttrykker mer generelle frustrasjon over av tilværelsen som førskolelærerstudent og heller ha fokus på tilbakemeldinger som handlet om Temapraksis. Samtidig var dette ikke skillet så entydig, noe som situatene under illustrerer:

Det var mer krevende og tok mye lenger tid enn jeg hadde trodd å lage rapporten. Det var krevende, men samtidig berikende å være i en gruppe som skal lage en rapport som skal fremstå med "en stemme" (Fra tilbakemelding, nettbasert undersøkelse til studentene i 2012)

Det blir for mye stress! Vi rekker ikke å tenke igjennom det vi faktisk har opplevd med alle innleveringer, postere og muntlige framlegg som er en del av etterarbeidet. Når vi er ute de få dagene blir fokuset på og finne akkurat det vi må! Hvis vi ikke rekker det, så har vi faktisk ikke noe konkret og komme tilbake med som det forventes at vi skal. Våre lærer er ikke godt nok samkjørte og vet for liten om hva kravene er. Vi har fått flere forskjellige forklaringer og meninger. Dette gjør det vanskelig for oss som studenter å forholde oss konkrete. Temapraksisen kommer for sent i studiene. Det er veldig nært påske og eksamener som vi går og tenker på! Siden den er så sent blir det også vanskelig og se overgangen helt konkret når vi er ute i skolen (Fra tilbakemelding, nettbasert undersøkelse til studentene i 2012)

Våren 2012 ble det i etterkant av praksisuken sendt ut nettbasert undersøkelse til alle skoler og barnehager som hadde hatt studenter i praksis i forbindelse med prosjektet. Formålet med undersøkelsen var å innhente skolene og barnehagens vurdering av Temapraksis. Etter utsendelse og en påminnelse svarte halvparten av de 112 barnehagene og skolene som mottok undersøkelsen. Den lave svarprosenten ikke i seg selv grunn til å avskrive funnene fra den nettbaserte undersøkelsen. Som vi ser i analysedelen gir funnene et bilde av hvordan praksisbarnehagene og skolene erfarte og vurderte innholdet og organiseringen av Temapraksis

Barns omsorgspersoner spiller en sentral rolle i overgangen mellom barnehage og skole. Som et ledd i evalueringen ønsket jeg derfor å gjennomføre telefonintervjuer med rundt 10-12 foresatte til barn i praksisbarnehager for å innhente deres erfaringer og vurderinger av prosjektet. Dette ble imidlertid endret da det var svært utfordrende å rekruttere foreldre til et slikt intervju. Det viste seg også at foreldre i svært liten grad var involvert i prosjektet Temapraksis. Intervjuene ble foretatt på ettermiddagen, et tidspunkt på døgnet som er hektisk og krevende for mange småbarnsfamilier. Etter flere forsøk fikk jeg intervjuet tre foreldre som alle ga uttrykk for at de i svært liten grad hadde vært involvert i prosjektet. Dette falt sammen med inntrykket jeg da hadde fått om at prosjektet hadde lite fokus på foreldres rolle i barns overgang fra barnehage til skole. De fleste av studentene hadde sin to dagers praksis i barnehagen på tidspunkter hvor foreldrene ikke var til stede i

barnehagen, det vil si at studentene var i praksis etter at foreldrene hadde levert barna sine i barnehagen og før barna ble hentet av foreldrene. De tre foreldrene jeg intervjuet ga uttrykk for at de generelt setter stor pris på at studentene lærer om overganger barnehage og skole, men de hadde ingen konkrete erfaringer med selve prosjektet ut over den informasjonen som ble gitt i barnehagen forut for praksis. Arbeidet med å rekruttere informanter blant foreldregruppen samt den mangelfulle informasjonen som disse intervjudataene ga om selve prosjektet gjorde at jeg valgte og ikke intervjuet flere foreldre.

Til sammen gir evalueringens design og data et godt grunnlag for å gi en utdypende beskrivelse Temapraksis, kunnskapsgrunnlaget som prosjektet trekker veksler på, målsettinger og hvorvidt målsettingene er oppfylt. Det åpner for å se Temapraksis som et produkt av de omfattende endringer som vi har vært vitne til i barnehagesektoren de siste årene, og til å se prosjektet i lys av endringer i barns rolle i det moderne samfunn. Forsøksprosjektet er en måte å tilpasse utdanningen for gjøre forskolelærere godt skodd til å møte og å håndtere endringene i barnehagesektoren og de kravene som det moderne samfunn stiller til barn.

3. Fra vektlegging på overgang til økt fokus på barns læring

I prosjektet har det vært en dreining fra å vektlegge overgangen fra barnehage til skole til barns læring og barnehagen som en del av utdanningsløpet. Denne dreininga kommer blant annet til uttrykk ved at prosjektet flere ganger endret navn underveis. I 2010 het prosjektet *Prosjektpraksis – overgang/sammenheng barnehage-skole*. I 2011 het prosjektet *Samarbeid/sammenheng barnehage – skole* og i 2012 ble navnet endret til *Temapraksis – Barnehagen som en del av utdanningsløpet*. Denne dreininga har hatt konsekvenser for hvordan Temapraksis har blitt organisert og også for forståelsen av prosjektets målsettinger.

I dette kapitlet blir det kastet lys over studentenes opplevelse, forståelse og vurdering av Temapraksis med særlig for fokus på om prosjektet har greid å nå prosjektets målsettinger. Det innebærer at søkelyset er rettet mot prosjektets bidrag til å gi studentene økt handlingskompetanse på overgangen mellom barnehage og skole, og hvorvidt studentene har fått økt faglig kompetanse på betydningen av helheten i barns opplæringsløp og om prosjektet har bidratt til å gi økt praktisk pedagogisk kompetanse som profesjonelle bidragsyttere og aktive aktører i samarbeid mellom institusjonene.

3.1. Studentenes vurdering av Temapraksis – en avmålt forelskelse

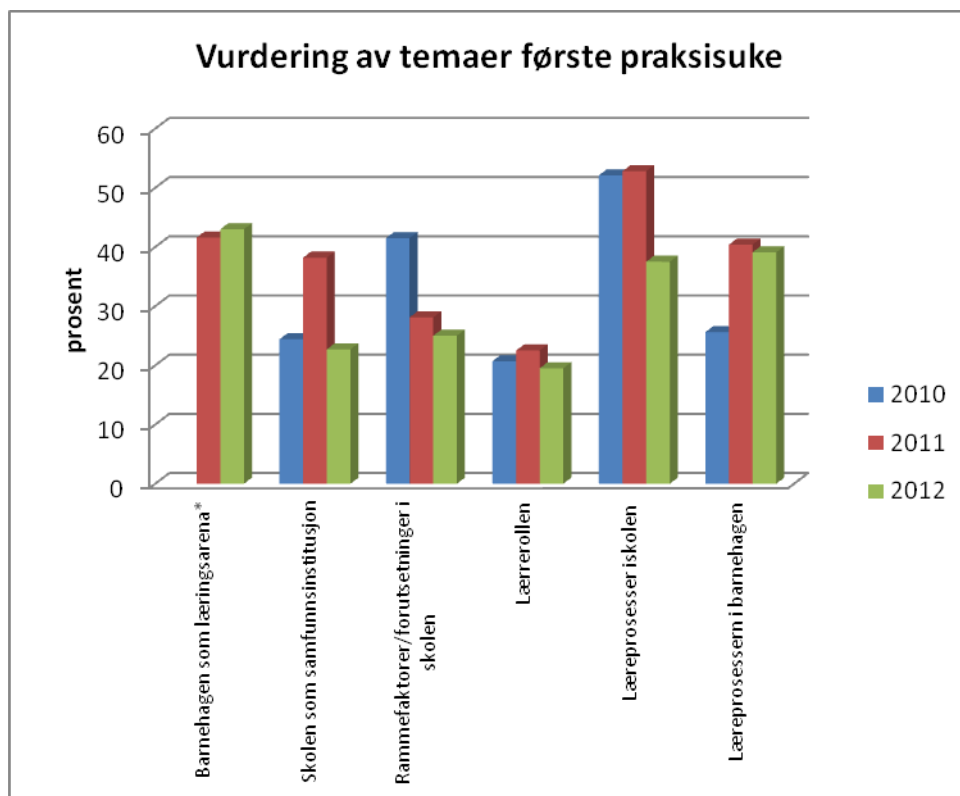
Den første målsettingen i Temapraksis er å gi studentene økt handlingskompetanse på feltet overgangen barnehage-skole. Som vist i forrige kapittel innebærer dette at studentene gjennom Temapraksis skal gi kunnskaper om sammenheng og samarbeid mellom barnehage og skole samt økt forståelse for hvordan dette samarbeidet og denne sammenhengen kommer til uttrykk. Dette kapitlet ser nærmere på i hvilken grad Temapraksis har bidratt til å gjøre studentene mer bevisst på forholdet mellom barnehage og skole, og hvordan dette kommer til uttrykk.

Studentens vurdering av første uke i Temapraksis

En måte å lære om sammenhenger mellom barnehage og skole er å gjøre studentene kjent med skolen og skolens innhold og se dette i lys av rammene og innholdet i barnehagen. I den første uken i praksisperioden ble studentene gjennom forelesninger og litteraturgjennomgang introdusert for temaer som omhandlet rammefaktorer og forutsetninger i skolen, lærerrollen og læreprosesser i skolen og i barnehagen. Til denne samlingsbaserte uken ble det blant annet benyttet eksterne foreleser, slik som skoleledere og barnehageledere. I den nettbaserte spørreundersøkelsen ble studentene bedt om å vurdere hvilke av disse temaer de opplevde som mest relevante og hvor de ble

gitt mulighet til å svare på flere alternativ. Tabellene under viser hvilke emner som studentene gjennom de tre Temapraksisperiodene oppga som mest relevante:

* Barnehagen som læringsarena inngikk ikke som svaralternativ i den nettbaserte spørreundersøkelsen som studentene besvarte i 2010.

Tabellen kan ses som en illustrasjon på hvordan profesjonsforståelse og kunnskapsutvikling har vokst fram som viktige temaer løpet av prosjektperioden. Tabellen kan ses i lys av en vedvarende diskusjon i arbeidsgruppen som omhandlet hvorvidt prosjektet bidro til at studentenes interesser og fokus ble mer rettet mot skolen som sådan enn mot samspillet og sammenhengen mellom barnehage og skole og barns læring. I det første året ga arbeidsgruppen uttrykk for en bekymring for at Temapraksis hadde bidratt til å gi studentene en "skoleforelskelse". Uttrykket "skoleforelskelse" fulgte prosjektet gjennom hele perioden, og det er grunn til å dvele ved hva som ligger i dette uttrykket. I denne evalueringen har jeg valgt å se "skoleforelskelse" som et relasjonelt profesjonsbegrep. Skoleforelskelse handler både om førskolelæreres egen profesjonsforståelse og forståelse av egen profesjon i lys av andre profesjoner, særlig allmennlærere. Dette er relasjoner som ikke bare spiller seg ut mellom institusjoner (barnehager og skoler), men også ved arenaer som utdanner førskolelærere. Som vist i NOKUT-evalueringen, så synes førskolelærerutdanningene å ha lav status hos landets høgskoleledelse sammenlignet med andre utdanninger. Ansatte ved høgskolen foretrekker å undervise ved allmennlærerutdanningen framfor førskolelærerutdanningen. Insti-

tusjonelle betingelser (særlig mangel på prioriteringer av master- og doktorgradsløp) har også medvirket til at førskolelærerutdanningen har kommet relativt dårlig ut i konkurransen om ressurser og oppmerksomhet i høgskolesektoren (NOKUT 2010, delrapport 1). I evalueringen har jeg valgt å forstå prosjektgruppas tematisering av skoleforelskelse i lys av disse forholdene. I denne sammenhengen innebærer skoleforelskelse at Temapraksis kan bidra til å befeste (den svake) posisjonen som førskolelærerutdanningen har ved utdanningsinstitusjonene (uten at jeg går nærmere inn på hvordan dette kommer til uttrykk ved førskolelærerutdanningen ved HiT). Studentene i skolepraksisen kjenner til en viss grad på usikkerhet på egen profesjonstilhørighet som førskolelærere i forhold til allmennlærere som de møter i praksis. I verste fall kan det, som det ble uttrykt ved flere møter i arbeidsgruppen, ende med at studentene velger å bytte studieretning til allmennlærerutdanningen.

Tabellen over kan leses inn en slik forståelse av skoleforelskelse. I 2010 var det temaer som angikk skolen, og særlig læreprosesser i skolen, som flertallet av studentene oppgir at de opplevde som de mest relevante av alle temaene som de ble introdusert for i den første uka i Temapraksis. Litt i overkant av en fjerdedel av studentene oppga i 2010 at de synes at læreprosesser i barnehagen var et lite relevant tema i den første uka, mens flertallet av studentene i 2010 og 2011 ga uttrykk for at læreprosesser i skolen var mest interessante.

Prosjektgruppa og faglærere tolket både tilbakemeldingene fra studentene og resultatene fra den første spørreundersøkelsen i retning av at man i den første uken ikke hadde greid å forankre fokuset på barnehager. På bakgrunn av dette, ble det gjort endringer før oppstart på Temapraksis i 2011. Navneendringen styrket fokuset på læringsprosesser *både* i barnehagen og i skolen. På den måten ble prosjektet i høyere grad rettet mot sammenhenger *mellom* barnehage og skole, og hvor læring og utdanningsløp utgjør det overskridende perspektivet for å se denne sammenhengen. Gjennom endret fokus og å knytte praksisperioden til ulike fag (og ikke bare til norskfaget slik det ble gjort i første Temapraksis) ønsker arbeidsgruppen å formidle en mer helhetlig forståelse av sammenhengen mellom barnehage og skole. Herunder ble det lagt mer eksplisitt vekt på å fremheve barnehagen som en læringsarena og at kunnskapsutvikling er et begrep som omfatter *alle* barn i barnehagen, det vil si både de minste og største barna i barnehagen. Tabellen over kan ses som et denne dreininga har vært vellykket. Prosjektet har greid å mobilisere en bred og dyp interesse for skole, og over tid har prosjektet klart å vekke studentenes interesse for læringsprosesser i barnehage. Sammenlignet med 2010 er det en større andel av studentene i 2011 og 2012 som oppgir at de synes temaer som omfatter barnehage er relevante. I møter med prosjektets arbeidsgruppe har dette blitt sett på som et uttrykk for at endringene i prosjektet har ført til ønskede resultater og at skoleforelskelsen har blitt mer dempet.

Studentenes vurdering av praksisuka.

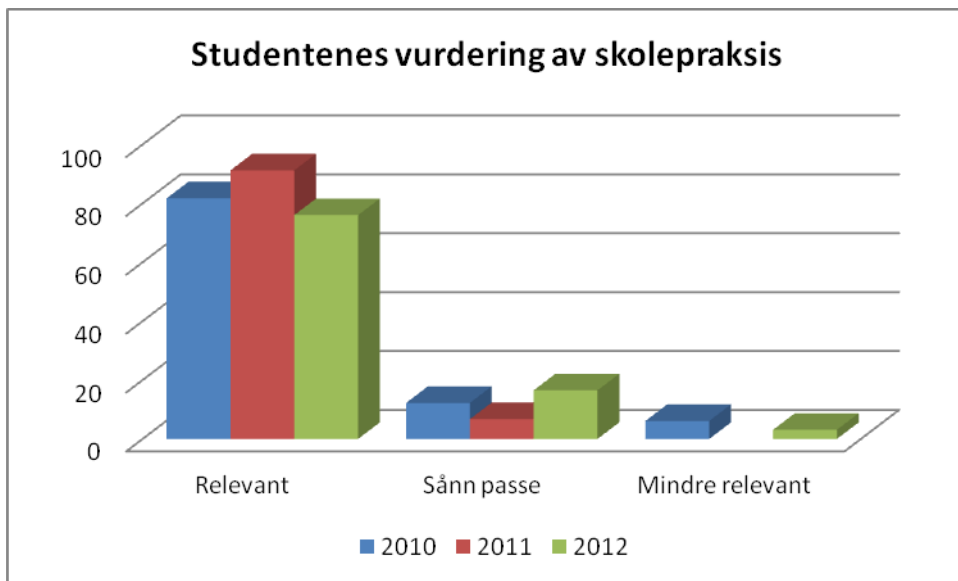
I den midterste uke av Temapraksis var studentene i praksis i barnehage og i skole. I 2010 og 2011 var praksisuka organisert som tre dagers skolepraksis og to dagers praksis i barnehage. I 2012 ble den tredje av de tre praksisdagene i barneskolen brukt til samling ved studiestedene for å reflektere over det studentene hadde observert etterfulgt av to dagers praksis i barnehage.

Både i innhold og omfang skiller prosjektet Temapraksis seg ut fra annen praksis i førskolelærerutdanningen. På relativt kort tid (to-tre dager) skal studentene med utgangspunkt i tildelte fag observere læreprosesser og også intervju skoleledere/lærere og barnehageledere/pedagogiske ledere om overgangen og sammenhengen mellom barnehage og skole. Prosjektet legger i så måte opp til en noe mer distansert og observerende studentrolle enn i ordinær barnehagepraksis der studentene over lengre tid deltar i de ordinære aktivitetene på tilnærmet lik linje med ansatte ved institusjonen. Som vi skal se under så ga flere studenter, skoleledere, og barnehageledere uttrykk for at de opplevde at dette var en krevende og intensiv form for praksis.

I lys av diskusjonen over så der det ikke så overraskende å registrere at flertallet av studentene både i den nettbaserte undersøkelsen og i gruppeintervjuer ga uttrykk for at de synes det var overmåte positivt å ha praksis i skolen. Den generelle tilbakemeldingen var at de synes at dette veldig spennende, nytt og annerledes. Denne positive vurderingen av skolepraksisen gjenfinnes også i resultatene fra den nettbaserte undersøkelsen blant studentene. I alle tre prosjektårene var høy andel av studentene, godt over 80 %, enig i påstanden om at praksisuka hadde bidratt til å gi studentene en annen forståelse av skolen. Mange ble positivt overrasket over det de observerte på skolen, og særlig over å se hvor mye og innholdet i det som elevene hadde lært siden skolestart.

Jeg ble sjokkert da jeg kom til skolen og fikk et ark med ukens oppgaver, og det var pluss og minus helt opp til tjue og det var ikke noe problem. Det var helt utrolig, og det hadde de lært på et år (student - Fra gruppeintervju 2011).

Som tabellen under viser oppgir et høyt flertall av studentene at de opplevde praksisdagene i skolen som svært relevant, og at denne vurderingen har vært stabil under hele perioden.

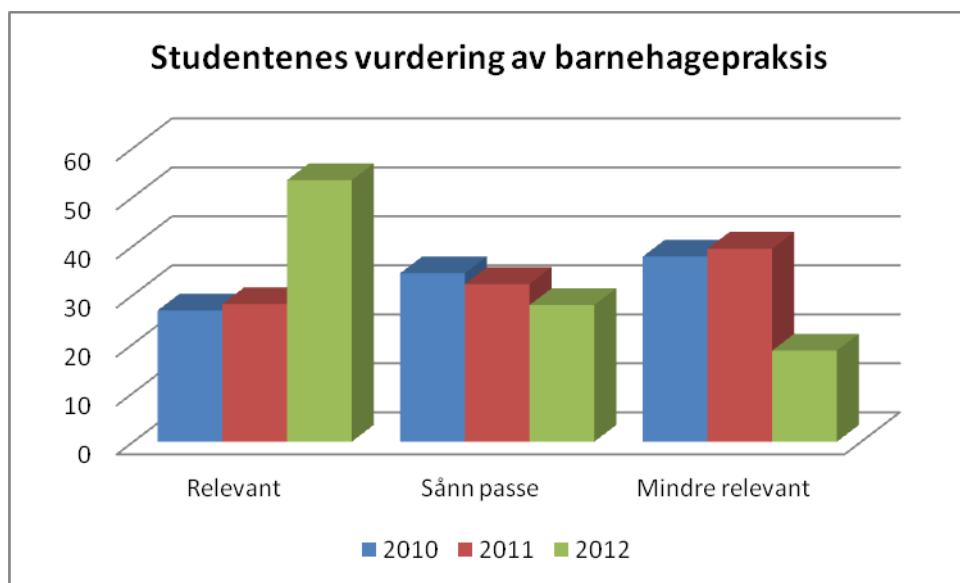

Det var mindre entusiasme å spore rundt studentenes vurdering av praksis i barnehagene. Både i intervju og på fellessamlinger ga flere av studentene tilbakemeldinger om at de opplevde praksisdagene i barnehagen som unødvendig. Dette ble gjerne satt i sammenheng med at studentene allerede hadde hatt seks ukers barnehagepraksis i ande studieåret i tillegg til at de mente at de hadde god kjennskap til barnehagen og læringsarbeidet som foregår i barnehagen. Studenter ved arbeidsplassbaserte utdanningene og nett- og samlingsbaserte utdanningene ga særlig uttrykk for at de hadde god kjennskap til barnehager fra før, slik det fremkommer av følgende intervjusitater fra gruppeintervjuet med deltidsstudenter i 2011:

Vi jobber jo i barnehage til vanlig og har jobba i noen år. Vi hadde i praksis i fem uker til jul i barnehage, og det jeg gjorde i barnehagen kunne jeg ha gjort forut. Og når du jobber i barnehage til vanlig så veit du jo litt om dette.

Jeg hadde praksis i den barnehagen som jeg har stilling som pedagogisk leder (dispensasjonsstilling) på avdeling med barn som skal begynne på skolen. Så da ble det kanskje litt kunstig. I hvert fall på min avdeling. Men jeg intervjuet styrer. Det kunne godt å ha vært bakt inn i praksisen vi hadde tidligere. Vi hadde fokus på skoleforberedende aktiviteter i de seks ukene vi var ute i praksis før jul.

Den lave entusiasmen for praksisen i barnehagen kan også gjenfinnes i de nettbaserte undersøkelsene. I 2010 oppga kun 20 % av studentene at praksisuken hadde gitt en annen forståelse av barnehage, mens denne andelen var steget til en tredjedel i 2011 og i 2012. Noen ga også tilbakemeldinger om at de opplevde at prosjektets hovedfokus var rettet mot overgangen til skolen, og at det dermed var viktig å få kunnskaper om skolen. Samtidig, som tabellen under illustrerer, ble det i løpet av prosjektperioden en høyere andel av studenter som opplevde barnehagepraksisen som relevant.

Økningen som fremkommer i tabellen må ses i lys av de endringene i prosjektet som ble beskrevet over, hvor man ønsket å styrke prosjektets fokus på barns læring og barnehagen og skolens rolle i utdanningsløpet. Gjennom disse grepene har prosjektets arbeidsgruppe greid å løfte fokuset på barnehagen og læreprosesser i barnehagen og en høyere andel av studentene gir uttrykk for at de opplevde barnehagen som relevant.

3.2. Kunnskap om overgang, handlingskompetanse på samarbeid mellom institusjonene og fokus en på barns læring.

Prosjektet har i høy grad innfridd målsettingen om å gi økt kunnskap om barns overgang fra barnehage til skole. Det er først og fremst denne dimensjonen som studentene legger vekt på i sine tilbakemeldinger om prosjektet. I alle tre nettbaserte undersøkelsene som ble sendt ut oppgir et høyt flertall (over 90 %) av studentene at praksisuken hadde gitt innsikt i overgangen, og hvordan skolen og barnehagen jobber med og legger til rette for å sikre gode overganger for barn.

Prosjektet har satt fokus på førskolelæreres rolle og ansvar i arbeidet i samarbeidet mellom barnehager og skoler. Gjennom temapraksis har studentene blitt kjent med at det er store variasjoner i

føringer og praksiser som barnehager, skoler og kommuner har i dette overgangsarbeidet. Studentene observerte at det ved enkelte barnehager og skoler var svært ulike rammer og innhold i dette overgangsarbeidet. I noen barnehager og ved noen skoler erfarte studentene at det var høy oppmerksomhet på barns overgang, mens det andre steder var liten interesse for dette. I tillegg til at studentene observerte at interessen varierte både mellom skoler og barnehager så de også at interessen gjerne var personlig betinget. Erfaringene med disse variasjonene ble gjenstand for en del diskusjoner på fellessamlinger og i gruppeintervjuene. Mange studenter ga uttrykk for at de ble overrasket over at det var så store variasjoner og at det var spennende å drøfte dem. Både gjennom praksis og gjennom å bruke arenaer for å utveksle erfaringer og refleksjon har prosjektet greid å skape oppmerksomhet på førskolelærerens rolle i samarbeidet mellom barnehage og skole. Dette fremkommer også i den nettbaserte undersøkelsen. Et høyt flertall av studentene var enige i påstanden at man som førskolelærer måtte ta ansvar for samarbeidet med skolen i forhold til barns overgang til skolen. I den siste temapraksisen, i 2012, tematiserte studentene også barneskolenes ansvar for samarbeidet rundt barns overganger fra barnehage til skole. Studentene ga uttrykk for at et tilsvarende praksisprosjekt også burde være ved allmennlærerutdanningen. Dette ville sikre at kommende allmennlærer fikk kunnskaper om barnhagen generelt og barnehagens arbeid med kunnskapsutvikling og overganger, mente studentene. Følgende sitat gjenspeiler dette:

Overgangen i mellom barnehagene og skolene er utrolig viktig for barnets trygge rammer og senere læringsutbytte, i gjennom temapraksisen har jeg fått litt mer forståelse angående hvordan skolen jobber et litt annet syn på skolen som institusjon enn jeg hadde tidligere. Dette har vært til god nytte for meg, men organiseringen av overgangen gått ikke bare en vei. Jeg tror det hadde vært utrolig nyttig om det også ble innført en slik temapraksis i lærerutdanningen, på denne måten kan begge institusjonene få en videre forståelse av hverandre og tanker om den livslange læringen (fra den nettbaserte undersøkelsen til studenter i 2012).

Over tid, og gjennom håndfaste grep og justeringer, har prosjektet greid å synliggjøre barns læring og barnehagens rolle i livslang læring. Flere av studentene, og særlig av de som gjennomførte første temapraksis i 2010, har sett på prosjektet som et overgangsprosjekt og mindre som et prosjekt om barns læring. I sine tilbakemeldinger var det flere av studentene som pekte på at det var unødvendig å tematisere barns læring når prosjektet først og fremst handlet om barns overgang fra barnehage til skole.

Samtidig er det grunn til å peke på mulig årsaker til at det til dels har vært utfordrende å forankre fokus på barns læring i prosjektet. Denne utfordringen kan til dels ses i sammenheng med en større diskusjon om hvordan barnehagen jobber med barns læring og hvor stor plass barnehagen skal vie kartlegging av barns ferdigheter. I fagmiljøet er det en sterk kritisk holdning til det som gjerne

oppfattes som barnehagemyndighetenes økte fokus på kartlegging, evidens og utbytte (Østrem m.fl. 2009). Kritikerne er opptatt av at dette snevrer inn barnehagens innhold og at det i svært liten grad bidrar til å styrke barnehagen som læringsarena. Dette er diskusjoner som også ble gjenfunnet i prosjektet, både blant studentene og blant høgskolelærerne. I diskusjoner og i tilbakemeldinger ble det uttrykt en bekymring for at fokus på barns læring går på bekostning av lekens rolle i barnehagene. I alle tre nettbaserte undersøkelsen var et stort flertall av studentene enige i påstanden om at barnehagen de siste ti årene har fått mer fokus på læring og at barnehagen dokumenterer barns læringsprosesser. En av studentene skrev følgende i sin tilbakemelding om Temapraksis:

Det er interessant og få innsikt i skolen mot barnehagen. Jeg blir ser behovet for å sloss for barnas LEK. Skolen var desperate og pratet varmt om behovet for mer læring av målrettet læring som å sitte og lære bokstaver og regne.

En annen forklaring på at det har vært vanskelig å formidle overfor studentene at prosjektet omhandler barnehagens rolle i livslang læring kan finnes i den interne organiseringen av prosjektet ved høgskolen. Det tok tid før arbeidsgruppa i prosjektet greide å forankre prosjektet blant de ulike fagmiljøene ved førskolelærerutdanningen. I diskusjonene i arbeidsgruppa ble det vist til andre fagmiljøer ved utdanningen oppfattet at prosjektet var mest forankret hos pedagogikkmiljøet. Til en viss grad har de ulike varianter av førskolelærerutdanningen (som vist over) samt flercampusmodellen ført til noen utfordringer med å få til en god forankring av prosjektet på alle studiestedene. "Temapraksis er veldig styrt fra Notodden, og jeg føler ikke at vi har så stor rolle i det", var en av tilbakemeldingene fra en faglærer som jobbet på et annet studiested.

Også studentene, særlig ved første prosjektgjennomføring, fanget opp at prosjektet ikke var forankret hos andre fagmiljøer i utdanningen. I kommentarene i den nettbaserte undersøkelsen ga studentene tilbakemelding om at de opplevde prosjektet som rotete og lite forankret hos mange av lærerne som var involvert i prosjektet.

Denne praksisen har ikke vært bra fra HIT sin side. Det har vært mangelfull kommunikasjon og samarbeid mellom lærerne, noe som har gjort oss studenter usikker på hva vi faktisk skulle gjøre i denne praksisen. Det at vi også fikk utdelt tre planer og at foreleserne har forskjellig tolkning av hva vi skal gjøre, gjorde ikke saken bedre (tilbakemelding 2012)

Faglærere har gitt uttrykk for at de kun er interessert i resultatet av temapraksis og at de har lite kunnskap om selve prosjektet - har blitt mye "jeg syns, jeg tolker oppgaven som, og vi har ikke vært med og laget oppgaven" fra faglærerne i forbindelse med prosjektoppgaven. Forberedelsesuka var dårlig disponert med lesing av artikler og diskusjoner. Ingen tid var satt av til forberedelse av intervju og veiledning, som var ett ønske fra studentene. Uka med etterarbeid har bestått av dårlige

beskjedsgivning og ineffektivitet av planlegging til fremleggingsdagene for temapraksis. Studentene føler at de har blitt overlatt til seg selv og fått lite veiledning i forbindelse med temapraksis. Dette føler jeg kan være et resultat av at faglærerne ikke har vært med å lage oppgaven (Tilbakemelding 2011)

Utfordringene med å forankre barnehagen som en del av livslang læring i kan både ses i lys av hvordan det inngår i en større diskusjon om hvordan lek og læring skal foregå i barnehagen og utfordringene knyttet til hvordan førskolelærerutdanningen er organisert ved høgskolen i Telemark.

3.3. Oppsummering

Prosjektet Temapraksis har vært kjennetegnet av mange små endringer og justeringer underveis. I løpet av prosjektperioden har profesjonsforståelse og barnehagens rolle i barns opplæringsløp vokst frem som sentrale temaer i prosjektet. Studentenes profesjonsforståelse og kunnskapsutvikling hos barn, og herunder barnehagens rolle for å legge til rette for helhetlig læring, har vært to temaer som har vokst frem i løpet av den treårige prosjektperioden. Begrepet skoleforelskelse kaster lys over høgskolens arbeid med å forme studentenes profesjonsblikk og hvilke relasjoner førskolelæreren har til andre profesjoner som arbeider med barn, først og fremst lærere.

Evalueringen viser at prosjektet har i høy grad innfridd målsettingen om å gi økt kunnskap om barns overgang fra barnehage til skole. Prosjektet setter fokus på førskolelæreres rolle og ansvar i arbeidet i samarbeidet mellom barnehager og skoler. I løpet av prosjektperioden har høgskolen greid å løfte frem fokuset på barns læring og barnehagens rolle i livslang læring.

4. Temapraksis og praksisfeltet

Fagmiljøet ved førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Telemark ønsket å bruke prosjektet til å styrke samarbeidet med praksis. Som vist over så må dette ønsket ses i lys av utdanningsmyndighetenes adressering av utfordringer i samarbeidet mellom praksis og utdanning. Prosjektet er dermed et produkt av fagmiljøets sterke fokus på hvordan praksiserfaringer og vitenskapelige forståelser og tenkemåter skal være i dialog med hverandre, og å skape gode arenaer for sammenhengen mellom fag og praksis. I dette kapitlet vil jeg se nærmere på hvordan praksisfeltet, barnehager og skoler, erfarte og vurderte Temapraksis. Kapitlet bygger i hovedsak på de tilbakemeldinger som ble gitt i den nettbaserte undersøkelsen som i 2012 ble sendt ut til alle barnehager og skoler som hadde hatt studenter i praksis, samt tilbakemeldinger fra et utvalg skoleledere og pedagogiske ledere i et utvalg skoler og barnehager som ble intervjuet om prosjektet.

4.1. Praksisfeltet om overgang og læring

I hvor høy grad mener skoler og barnehager at førskolelærerstudenter skal tilegne seg kunnskaper om barns overgang fra barnehage til skole, livslang læring og kunnskapsutvikling hos barn? Skolene og barnehagenes vurdering av Temapraksis må ses i lys av hvordan barnehagene og skolene vurderer temaene som er i prosjektets søkelys. Resultatene fra den nettbaserte undersøkelsen viser at det er stor oppslutning på at barnehagen skal ha fokus og ansvar for barns overgang fra barnehage til skole og det er også en oppslutning til barnehagen må ha kunnskap om faginnhold og undervisningsformer i skolen. Tilsvarende er både skoler, og i litt høyere grad barnehager, enig i at man i de siste årene har hatt økt fokus på læring i barnehager. På bakgrunn av dette er det ikke så overraskende at både skoler og lærere som har hatt studenter i praksis i dette prosjektet gir uttrykk for at det er viktig at studenter ved førskolelærerutdanningen skal få kunnskap om hvordan barnehager jobber med barns overgang fra barnehage til skole. Sagt med andre ord, både praksis og høgskolen har felles oppfatning av betydningen av å fokusere på overganger og barns læring.

I likhet med studentene var også praksisfeltet opptatt av hvordan prosjektets fokus på barns læring går inn i en større diskusjon om barnehagens innhold og egenart og hvilken rolle kartlegging skal ha av barn. Både i intervjuer og i den nettbaserte undersøkelsen ble det pekt på at økt fokus på læring kunne føre til et instrumentelt syn på barn og undergrave barnehagens «her-og-nå» perspektiv på barn.

Når fokuset er på overgang barnehage skole er det viktig at studentene reflekterer over betydningen av barnehagens egenart/barndommens egenverdi, like mye som de får kunnskap om faginnhold og metoder i skolen. Hvis det er det skolefaglige, eller det barna "skal bli" som får fokuset, er jeg redd for

at betydningen av "her og nå" i barnehagen blir redusert, og snevret inn mot en instrumentell, målstyrt tankegang.

4.2. Praksisfeltet om Temapraksis

Som vist over skiller Temapraksis seg ut fra annen praksis i førskolelærerutdanningen. På relativt kort tid (to-tre dager) skal studentene med utgangspunkt i tildelte fag observere læreprosesser og også intervju skoleledere, lærere og barnehageledere, pedagogiske ledere om overgangen og sammenhengen mellom barnehage og skole. For barnehagene og skolene fordrer dette at de må legge må legge til rette for at studentene både skal observere og gjennomføre intervju i løpet av de to dagene som studentene er hos dem. I evalueringen har vi sett nærmere på hvordan praksisfeltet har erfart og vurdert å ha studenter inn til en slik kort og intens praksis.

I gjennomføringen av prosjektet ble det lagt vekt på å gi god informasjon om Temapraksis til skoler og barnehager som skulle ta i mot studenter i prosjektet. I tillegg til skriftlig informasjon om prosjektet ble øvingsskolene og barnehagene invitert inn til en felles samling med studentene den første uka i Temapraksis. Nesten alle som besvarte den nettbaserte undersøkelsen til skoler og barnehager oppgir at de deltok på dette informasjonsmøtet. Flertallet av de som besvarte undersøkelsen mente at de ble godt informert om Temapraksis før de mottok studentene i praksis.

Selv om to til tre dagers praksis krever en annen organisering enn i ordinære praksisperioder gir flertallet av de som besvarte den nettbaserte undersøkelsen en svært positiv vurdering av praksisperioden, selv om mange påpekte at det var i korteste laget å ha studenter i praksis i to dager. Respondentene opplevde at studentene var reflekterte, åpne, positive og nysgjerrige. Sitatene nedenfor er eksempler på hvordan respondentene opplevde å ha studenter hos seg i en slik praksis:

Det var et positivt. Studentene var åpne og nysgjerrige. Møtet på høyskolen med innføring om praksisuka, var nyttig. Vi var forberedt på hva som skulle skje og hadde mulighet til å tilrettelegge. Dermed ble det lite "mas og stress" på lærerne.

Positivt. En reflektert og interessert student som bidro med mye positivt i klasserommet:-)

Dette var en konkret praksis med fokus på overgang skole-bhg, og et fagområde. Studentene var forberedte til veiledning, stilte relevante gode spørsmål. Jeg fikk et positivt inntrykk av praksisperioden - kunne ønsket tre dager i barnehagen også. Det ble mange inntrykk å videreformidle på kort tid.

4.3. Oppsummering

Evalueringen viser at det praksisfeltet, barnehager og skoler, opplever prosjektets temaer som interessante og relevante. Det er bred oppslutning til at høgskolen gir studenter på førskolelærerutdanningen kunnskap om sammenhenger mellom og overgang fra barnehage til skole, og at man tematiserer barnehagens rolle i livslang læring. I likhet med studentene leser også praksisfeltet prosjektet inn i en større debatt om innholdet i dagens barnehage med særlig fokus på lek og målstyring. Organiseringen av prosjektet Temapraksis har bidratt til å skape møteplasser hvor høgskolen, praksisfeltet og studenter kan utveksle erfaringer og reflektere over hvordan barnehager skal jobbe for å sikre gode overgangen og hvordan læring foregår i barnehagen.

5. Oppsummering

Målet for Temapraksis har vært å styrke førskolelærerutdanningen som er profesjonsrettet og oppdatert i forhold til førskolelæreres ansvar og arbeidsoppgaver. I tillegg til dette skulle prosjektet bidra til å styrke samarbeidet med praksisfeltet.

I evalueringen har jeg lagt vekt på å presentere og analyseres Temapraksis et produkt av de omfattende endringer som vi har vært vitne til i barnehagesektoren de siste årene. Disse endringene har påvirket kravene til de som jobber i sektoren og satt søkelys på førskolelærerutdanningens innhold og oppbygging. Prosjektet må også ses i lys av barns roller og muligheter i det moderne samfunn. Forsøksordningen er en måte å tilpasse utdanningen for å gjøre førskolelærer godt skodd til å møte og å håndtere endringene barnehagesektoren og de kravene som det moderne samfunn stiller til barn.

Små justeringer av både innhold og organisering av Temapraksis har bidratt til å gi studentene økt handlingskompetanse på overgangen mellom barnehage og skole, økt faglig kompetanse på betydningen av helheten i barns opplæringsløp og økt praktisk pedagogisk kompetanse som profesjonelle bidragsytere og aktive aktører i samarbeid mellom institusjonene.

Prosjektet har synliggjort høgskolens arbeid med profesjonsforståelse hos førskolelærerstudenter. Tilbakemeldinger både fra arbeidsgruppa, praksisfeltet og fra studentene selv viser at prosjektet har ført til økt oppmerksomhet på førskolelærers rolle og ansvar for samarbeid mellom barnehage og skole, og barnehagens rolle i barns læring. Prosjektet har gitt en solid plattform for å etablere og utvikle refleksjoner rundt barnehagens innhold og barnehagens rolle i samfunnet. Prosjektet har økt studentenes bevissthet om egen profesjonsforståelse og grenseflater i forhold til andre profesjoner og institusjoner som jobber med barn og unge. Gjennom å løfte frem begrepet skoleforelskelse har jeg drøftet hvordan disse koblingene og grenseflatene er blitt diskutert i Temapraksis. Prosjektet har skapt en arena hvor studenter, faglærer og praksisfeltet går i dialog med hverandre om det faglige innholdet i barnehagen.

Temapraksis fortsetter som et ordinært studietilbud ved førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Telemark etter prosjektets slutt. Fokuset på overgang fra barnehage til skole ble forankret i den nye rammeplan for barnehagelærerutdanningen, som regjeringen vedtok sommeren 2012. Her slås det fast at minst 5 dager av de 100 dagers praksisopplæring som ligger i utdanningen skal ha fokus på overgangen mellom barnehage til skole. Temapraksis er dermed innenfor rammene av den nye

utdanningen. Både prosjektet og den nye rammeplanen er i høy grad tilpasset kompetansebehovene i dagens barnehager og bidrar til å fremheve profesjonsdimensjonen i utdanningen.

Litteratur

- Almås, R. (1990) *Evaluering på norsk*. Oslo: Universitetsforlaget
- Bennet, J. (2008) "Early Childhood Services in the OECD Countries: Review of the literature and current policy in the early childhood field." *Innocenti Working Paper No. 2008-01*. Firenze: UNICEF Innocenti Research Centre.
- Brostöm, S. (2001) *Farvel børnehavn – hej skole. Undersøgelser og overvejelser*. København: Sytime.
- Dehar, M. A., S. Casswell and P. Duignan (1993) "Formative and Process Evaluation of Health Promotion and Disease Prevention Programs", *Evaluation Review*, 17(2): 204–220.
- Foucault, M. (1975) *Overvåkning og straff. Det moderne fengselets historie*. Oslo: Gyldendal.
- Fylkesmannen i Rogaland (2006) *Barnehage+skole= Sant. Sluttrapport fra prosjektet*.
- Gulbrandsen, L. (2007): *Full dekning, også av førskolelærere*. NOVA skriftserie 4/07.
- Kagan, S.L. & M.J. Neumann (1998) "Lessons from three decades of transition research." In *The Elementary School Journal*, 98(4):365-380.
- Kunnskapsdepartementet (2008) *Veileder Fra eldst til yngst F-4248*.
- NOKUT (2010) *Evaluering av førskolelærerutdanningen i Norge 2010. Del 1: Hovedrapport*.
- NOKUT (2010) *Evaluering av førskolelærerutdanningen i Norge 2010. Del 2: Institusjonsrapporter*.
- NOU 2010:8 *Med forskertrang og lekelyst. Systematisk pedagogisk tilbud til alle førskolebarn*. Utredning fra utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 19. juni 2009. Avgitt til kunnskapsdepartementet 1. oktober 2010.
- Ogden, T. (2009) *Sosial kompetanse og problematferd i skolen*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Rambøll Management (2007) *Kartlegging av praksisopplæringen i lærerutdanningene*. Sluttrapport. Oslo.
- Rambøll Management (2010) *Kartlegging av det pedagogiske innholdet i skoleforberedende aktiviteter i barnehagen*. Rapport. Oslo.
- St.m. nr. 41.(2008-2009) *Kvalitet i barnehagen*. Kunnskapsdepartementet.
- Winsvold, A. og L. Gudbrandsen (2009) *Kvalitet i kvantitet. Kvalitet i en barnehagesektor i sterk vekst*. Rapport nr.2/09. NOVA.
- Østrem, Solveig m.fl. (2009) *Alle teller mer. En evaluering av hvordan Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver blir innført, brukt og erfart*. Tønsberg: Høgskolen i Vestfold, Barnehagesenteret.

Arbeidsforskningsinstituttet er et tverrfaglig arbeidslivsforskningsinstitutt.

Sentrale forskningstema er:

- Inkluderende arbeidsliv
- Utsatte grupper i arbeidslivet
- Konflikthåndtering og medvirkning
- Sykefravær og helse
- Innovasjon
- Organisasjonsutvikling
- Velferdsforskning
- Bedriftsutvikling
- Arbeidsmiljø

Publikasjoner kan lastes ned fra AFIs hjemmeside eller bestilles direkte fra instituttet.

Abonnement på nyheter kan bestilles via hjemmesiden:
www.afi.no

Arbeidsforskningsinstituttet
Postboks 6954 St. Olavs plass
0130 Oslo
Telefon 23 36 92 00
www.afi.no